

ЕКО ТУРИЗАМ ЈУГОИСТОЧНЕ СРБИЈЕ У ФУНКЦИЈИ ИНТЕНЗИВНИЈЕГ РАЗВОЈА И ТРАНСГРАНИЧНЕ САРАДЊЕ

-предлог пројекта-

Др Милан Радовановић, Др Жељко Бјељаци,
Географски Институт „Јован Цвијић,, САНУ,
Ђуре Јакшића 9, Београд
Е-mail gijcsanu@eunet.yu

Резиме

Трансгранични пројекат „Екотуризам ЈИ Србије у Функцији интензивнијег развоја и трансграничне сарадње,, је заснован на дугогодишњој сарадњи Географског Института „Јован Цвијић,, САНУ, Београд, са колегама из Географског Института Бугарске академије наука, Софија и Факултета за туризам и угоститељство, Охрид. Полазећи од заједничких интереса (решавање проблема депопулације, инфраструктуре, побољшање економских услова за повратак становништва, развијање и побољшање одређених видова заштите животне средине, успостављање интензивнијих трансграничних научних, културних, туристичких и других видова сарадње), предвиђено је да се пројекат реализује у три фазе, односно, три године

Кључне речи: еко туризам, Југоисточна Србија, пројекат, трансгранична сарадња

Abstract

ECO TOURISM ON SOUTH EAST SERBIA REGION IN FUNCTION OF INTEZIVE DEVELOP AND TRANSBORDER COOPERATION

Transborder project „Eco-tourism on South East Serbia in function of intenzive develop and transborder cooperation,, is based on traditional cooperation between Geographical Institute „Jovan Cvijic,, SASA, Belgrade, with coolegs from Geographical Institute of Bulgarian Academy of Sciences, Sofia, and Faculty for Tourism and Hospitality, Ohrid. Beacause of mutually interest for solving the problems on deppopulation, infrastructure, improvement of economic conditions for return of population, develop and improvement on protected of nature (environment) , inesively reestablish in transborder scientific, cultural, tourist and other form of cooperation, realisation of this project will be useful for all three countries.

Key words: Eco-tourism, South east of Serbia, project, transborder cooperation

1. Увод

Југоисточна Србија представља географски простор јужно од реке Нишаве, источно од реке Јужна Морава, према граници са Бугарском и БЈР Македонијом. Обухвата општине Сурдулица, Бабушница, Власотинце, Црна Трава, Врање, Босилеград, Трговиште, Владичин Хан, које су према попису из 2002. године имале 211533 становника (3,0 % од укупног у Србији). Према бруто друштвеном дохотку ове општине спадају међу најсиромашније у Србији, иако се налазе у ужој гравитационој зони Паневропског Коридора 10 (деоница Ниш-Прешево, као транзитни туристички правац).

Тренутна ситуација је таква да се процес одливања становништва из села у град хронично наставља, да је све мањи број села која имају било какву виталност, поједина сеоска насеља, поред тога што се налазе на географским каратама, немају ни једног становника, инфраструктура је веома лоша, привређивање у селима је генерално веома слабо. Слична ситуација је и у југозападном делу Бугарске (према граници са Србијом и БЈР Македонијом), где је од 1989. године веома изражен проблем миграција село – град и

депопулација (Николова, Никитовић, 2003, Николова, 2001), као и североисточном делу БЈР Македоније (према граници са Србијом и Бугарском), где од 80-тих година 20.века, почињу веома изражени депопулацијски и миграциони процеси (Даскаловски, Маџевик, 2003, Даскаловски, 2000)

Полазећи од заједничких интереса (решавање проблема депопулације, инфраструктуре, побољшање економских услова за повратак становништва, развијање и побољшање одређених видова заштите животне средине, испостављање интензивнијих трансграничних научних, културних, туристичких и других видова сарадње), крајем 2003.године, предложен је трансгранични пројекат „Екотуризам ЈИ Србије у Функцији интензивнијег развоја и трансграничне сарадње,„ је заснован на дугогодишњој сарадњи Географског Института „Јован Цвијић,, САНУ, Београд, са колегама из Географског Института Бугарске академије наука, Софија и Факултета са туризам и угоститељство, Охрид. Предвиђено је да се пројекат реализује у три фазе, односно, три године.

Обзиром да постоје природно и антропогено географски елементи, који имају и добру основу да као природногеографске туристичке вредности и културно наслеђе, постану и део туристичке понуде Србије.Као видови туризма који би допринели ревитализацији простора издвајају се: еко-, рурални, транзитни, спортско-рекреативни и излетнички – викенд туризам. Природни и антропогени локалитети Југоисточне Србије, издвојени су у оквиру туристичке регије Власина и Крајиште.Као природне туристичке вредности издвајају се: Грделичка клисура, планине Чемерник, Кукавица, Бесна Кобила, Варденик, Врањска бања, влажна станишта код Прешева и Прешевска повија, односно као заштићени природни простори долина Пчиње, Власина и Козјак. (Радовановић, М, Бјељац, Ж, 2003)

2.Опис пројекта

Имајући у виду све масовније и популарније видове туристичких кретања, у првом реду у Западној Европи, стиче се утисак да постоје доста јаки аргументи (физичко географски и антропогени), како би се такав начин привређивања могао развијати на основу планских, односно заједничких активности. Сходно ширим регионалним друштвено – политичким тенденцијама (интегрисање у Европску Унију), мишљења смо да су се створили услови за реализовање садржаја који су предвиђени овим пројектом.

У првој години (2004.), желели би смо да израдим базу података и добијемо прелиминарне резултате више (10-15) аналитичких студија, које би на научној основи дале пресек стања,како у области физичке, тако и друштвене географије.Током друге године (2005), на основу добијених резултата, требало би кренути са конкретним облицима примене. Суперпонирањем аналитичких студија, извршио би се избор локације за одређене намене. У овој фази је неопходна релативно брза координација са локалним и државним властима, како би заживеле одређене активности. У трећој години, предложене активности би већ требало да добију завршну форму, односно, требало би да крену са радом.Након завршетка пројекта, очекује се презентација монографије (елабората) на сајмовима туризма у Бечу и Берлину, одржавање међународне научне конференције где би се путем научних радова представили резултати истраживања, насталих у простору Југоисточне Србије, Југозападне Бугарске и Североисточне Македоније, и упоредили са сличним истраживањима у свету. Такође, очекује се и израда календара и програма туристичких активности.

За разлику од „класичних,, пројеката Географски институт „Јован Цвијић,, САНУ, Београд, Србија, Географски Институт Бугарске Академије Наука и Факултет за туризам и

Угоститељство, Охрид, БЈР Македонија, би желели да и убудуће задрже право мониторинга, како би давали смернице и на научној основи.

3. Циљ пројекта

Пројекат је замишљен на тај начин да се очекују следећи резултати:

- остваривање стратешког циља националног значаја, а односи се на планско осмишљавање активности, које би пружиле конкретне стимулансе за враћање становништва у напуштене пограничне делове Србије према БЈР Македонији и Бугарској.
- Такав циљ је потребно реализовати искључиво на бази сагласности са заштићеним природним и културним објектима. Планирање и фаворизовање делатности од интереса за локално становништво, као и за општине, односно Републику у целини, неопходно је спроводити само у зонама које су за то предвиђене.
- На бази аналитичких студија, паралелно давати смернице за улагања у инфраструктуру, типску градњу кућа, планинарских и ловачких домова, али и санирање градских депонија у подножју планина. С тим у вези је неопходно разрадити моделе одлагања отпада из села. На пољу прикупљања и архивске документације је већ успостављена сарадња са невладиним организацијама из Југоисточне Србије и Бугарске.
- На основу добијених резултата, израдити најоптималније предлоге пројектовања трансграничних еко-стаза, предлоге за избор локација на којима ће се организовати летње школе, воркшопови, радионице у природи и слично, предлоге за избор локација за потенцијална ловна газдинства, као и узгој рибе, како у циљу рибогојства, тако и спортског риболова, избор локација за одржавање такмичења у екстремним спортовима, избор локација за кондиционе припреме спортиста, предлоге за избор локација на којима ће се одржавати разни облици прекограничне културне сарадње.
- Едукација локалног становништва у циљу прихвата, у првом реду, иностраних циљних група,
- Давање смерница за развој пољопривреде (здрава храна) и алтернативних извора енергије, уз избегавање превазиђених и „прљавих„ технологија,
- Остваривање координиране делатности са туристичким организацијама и општинским и државним институцијама у циљу хармонијског развоја еко туризма, као једног од кључних фактора за развој руралног еко туризма,
- Резултати истраживања треба да дају научну основу, односно, материјал који ће бити коришћен за фаворизовање природног и културног богатства Југоисточне Србије,
- Презентација резултата на истакнутим домаћим и светским сајмовима екологије и туризма,
- Након завршеног пројекта, организовање међународне научне конференције, са посебним нагласком на примењену методологију у области развоја екстензивних регија и очувања животне средине.

4. Закључак

Очекивани резултати пројекта који би допринели да Југоисточна Србија има значајно место у туристичкој понуди Србије, као један од носилаца руралног и еко туризма

су: пројектовање и изградња трансграничних еко стаза; организовање и реализација летњих школа, ворк шопова и радионица у природи; Организација и одржавање такмичења у екстремним спортовима; Уређење и подизање узгајалишта рибе (Власинска акумулација као почетна основа); Унапређење и заштита животне средине; Развој и подизање погона за алтернативне изворе енергије (Сунчева, енергија ветра, проточне мини електране); Развој пољопривреде у правцу добијања здраве хране; Помоћ Републике и општина у смислу планске изградње сеоских домаћинстава у контексту развоја руралног туризма (етно села); Повратак становништва и ревитализација напуштених, полунапуштених, старих и сиромашних сеоских насеља; Радикалне захвате и побољшање инфраструктурне мреже; израда базе података (ГИС) и туристичко-еколошког информационог система.

Као *потенцијални корисници* резултата пројекта, издвајају се: стараоци заштићених природних и културних добара, локално становништво, пограничне општине према Бугарској И БЈР Македонији, Влада Републике Србије, невладине организације, научне институције и факултети, Ловачки савез Србије и ловачке општинске организације, Србијашуме, Србија воде и остале шумарске и водопривредне организације, Туристичка организација Србије и општинске туристичке организације

5. Литература

1. Даскаловски, В, (2001), *Тендецији во демографскиот развој на Р.Македонија*, у Зборнику од Вториот конгрес на географите на Република Македонија, Македонско Географско Друштво, стр.115-126
2. Даскаловски, В, Мацевик (2001), *Процесот на демографски транзиција во република Македонија*, у Зборнику од Вториот конгрес на географите на Република Македонија, Македонско Географско Друштво, стр.12-22
3. Николова М, (2001), *Problems and perspectives for sustainable development in the mountain regions in Bulgaria*, CD proceedings of the WMS 2001, 30. september-4.october 2001. Interlaken, Switzerland
4. Nikolova, M, Nikitovic, V, (2003), *Sustainable development of the Bulgaria-Serbia border mountain region*, in The development and potentials of ecotourism on Balkan peninsula, vol.III, Geographical Institute „J.Cvijic,, SASA, Geographical Institute of BAS, Faculty of Tourism and Hospitality, Belgrade, 27-34
5. Радовановић, М Бјељац Ж. (2003), Природногеографске туристичке вредности као део туристичке понуде Дунавско-Моравског Коридора , у часопису Завода за заштиту природе Србије, „Заштита природе,, бр. 54/1-2, Београд, стр. 43-54
6. Попис становништва, домаћинстава и станова у Србији, 2002. године, Републички завод за статистику и информатику Републике Србије, CD rom i web site.